

METROPOLI JA MERI KERTO O KASVAVASTA KAUPUNGISTA JA VESIENSUOJELUSTA

Johanna Vähäpesola

Lokakuussa avattiin Tekniikan museossa *Metropoli ja meri* -näyttely juhlistamaan jätevedenpuhdistuksen satavuotista historiaa. Vuonna 1910 toimintansa aloittivat Suomen ensimmäiset jätevedenpuhdistamot Lahdessa ja Helsingin Alppilassa. *Metropoli ja meri* -näyttely kertoo jätevedenpuhdistuksen ja ympäristöajattelun kehitymisestä pääkaupunkiseudulla 1800-luvun lopulta nykypäivään.

SATA VUOTTA JÄTEVEDEN- PUHDISTUSTA

Tekniikan museo sijaitsee Helsingin Vanhassakaupungissa Helsingin vesilaitoksen vanhoissa tiloissa. Vesilaitos aloitti toimintansa 1876, mutta käyttöä alettiin puh-

distaa vasta yli 30 vuotta tämän jälkeen. Viemäriverkostoa ryhdyttiin rakentamaan lähes heti vesijohtoverkoston rinnalle, mutta likavedet johdettiin viemäreistä suoraan mereen.

Vuonna 1910 perustettiin Alppilan jätevedenpuhdistamo Töölönlahden rannalle, samoin kuin seuraava puhdistamo, Savila, vuonna 1915. Helsingin sisälahdelta etenkin Töölönlahti oli huonossa kunnossa. Ympäristön asutuksen jätevesien lisäksi kaupungin suurimpiin tehtaisiin kuuluvan Töölön sokeritehtaan prosessi- ja lauhdevedet, epäonnistuneet sokerikeitot ja ylivuodot rehevöittivät matalaa lahtea.

Vuosisadan vaihteessa vesiensuojelun kiistakapulaksi Helsingissä nousivat vesivessat, kun modernista elämäntavasta haaveilevat varakkaat kaupunkilaiset alkoivat asentaa ulkomailla nähtyjä mukavuuslaitoksia koteihinsa. Kaupunki kielsi vesivessat,

1900-luvun vaihteen puisen kuivakäymälän sisällä on virtsalle suppilo ja säiliö ja ulosteelle ämpäri. Oikeassa reunassa näkyy putki hajujen poistamista varten. 1960-luvun posliininen vesivessa ei sen sijaan juuri poikkea nykyään käytettävistä. Kuva: Alekski Alku/Tekniikan museo.

ettei rantavesiin päätyvä uloste lisäksi meren saastuneisuutta. Tähän saakka ulosteet oli kuljetettu maaseudulle lannoitteeksi.

VESIHUOLTO KATTAVASTI ESILLÄ

Uuden vuosisadan alussa Helsingin kaupunki salli vesivessat ja päätti alkaa puhdistaa jätevettä. 1910-luvun kahden puhdistamon jälkeen seuraavat aloittivat toimintansa 1930-luvulla. Toisen maailmansodan jälkeen jätevedenpuhdistamoja rakennettiin lisää vastaamaan kasvavan kaupungin tarpeisiin, kunnes 1990-luvulla jätevedenpuhdistus keskitettiin Viikinmäen puhdistamoon.

Metropoli ja meri -näyttely muodostaa yhdessä keväällä 2009 avattu *Vodaa Stadiin* -näyttelyn kanssa kokonaisuuden, jossa ve-

sihuollon historia ja nykypäivä esitellään kokonaisuudessaan. Näyttelyn ovat tuottaneet yhteistyössä Tekniikan museo ja HSY Helsingin seudun ympäristöpalvelut. Samaan aikaa näyttelyn kanssa julkistettiin Petri Juutin, Riikka Rajalan ja Tapio Katkon kirjoittama *Metropoli ja meri. 100 vuotta jätevedenpuhdistusta Helsingissä* -historiateos.

TEKNIIKAN MUSEO FACEBOOKISSA

Facebookissa saattoi seurata *Metropoli ja meri* -näyttelyn valmistumista päivä päivältä viikon ajan ennen avajaisia. Tykkäämällä Tekniikan museosta Facebookissa saat uusimmat kuulumiset tekniikan ja teollistumisen historiaan museonäkökulmasta!

Välppäys on jäteveden puhdistusprosessin ensimmäinen vaihe. Kiinteä sekajäte jää kiinni siivilään, jonka läpi jätevesi virtaa. Viemäristöön kulkeutuu paljon sinne kuulumatonta ainesta!
Kuva: Aleksi Alku/Tekniikan museo.